

In memoriam - RNDr. Josef Nečas CSc.

Dne 12. září 2016 zemřel v Třeboni ve věku 91 let RNDr. Josef Nečas CSc., genetik a dlouholetý pracovník algologických laboratoří Mikrobiologického ústavu ČSAV v Třeboni. Zabýval se po řadu let problematikou fylogeneze a indukovanou i genetickou variabilitou jednobuněčných řas. Zaměřoval se především na nepohlavně se rozmnožující kokální zelené řasy a jeho práce v tomto směru byla bezesporu průkopnická i ve světovém měřítku a měla unikátní a zásadní vědecký význam.

Josef Nečas pocházel z malé rolnické rodiny v obci Jiřice u Moravských Budějovic a jeho vzdělávání bylo motivováno čistě jeho mimořádným zájmem o biologii a především o genetickou problematiku, jeho talentem a vytrvalou touhou po vědění. V podstatě vlastní vůlí a díky svému nadšení a vytrvalosti vystudoval střední zemědělskou školu a po maturitě se přihlásil v roce 1949 ke studiu na Přírodovědecké fakultě MU v Brně. Od začátku se zaměřoval na studium genetiky. Protože ale v Brně na Přírodovědecké fakultě Masarykovy university nebylo tehdy speciální genetické pracoviště a výuka genetiky podléhala příliš tehdejšímu politickým vlivům, přešel po dvou letech základního studia na Přírodovědeckou fakultu UK v Praze, kde hned od začátku pracoval na Genetickém oddělení u Prof. K. Hrubého. Samozřejmě i tam se projevovaly politické tlaky propagující různé tehdejší lysenkoidní představy a pozice

Prof. Hrubého byla všelijak omezována, přesto měl J. Nečas možnost se seznámit s genetickou problematikou právě zásluhou Prof. Hrubého, i když se tak často dalo ne zcela v souladu s povolenou oficiální výukou. J. Nečas absolvoval úspěšně základní studium a jako vynikající student měl možnost pokračovat i formou tzv. tehdejší vědecké aspirantury. Jejím výsledkem bylo po třech letech dosažení titulu nejdříve kandidáta věd (CSc.), později doplněného na doktora přírodních věd (RNDr.).

Po dokončení universitních studií a vědecké aspirantury dostal Dr. Nečas umístěnku do Výzkumného ústavu bramborářského v Keřkově na Českomoravské vrchovině. Sem přesídlil i s nově založenou rodinou. Problémem bylo, že na tomto novém pracovišti nebyl pověřován genetickou problematikou, ale vedení ústavu mu předkládalo k řešení spíše praktické fyziologické problémy, které někdy byly hodně vzdáleny od Nečasových genetických ambicí. To bohužel trvalo několik let, a když mu tedy v roce 1963 bylo nabídnuto místo genetika mikroskopických řas v nově zřízených Algologických pracovištích Akademie věd v Třeboni, Dr. Nečas tuto nabídku přijal a přesídlil i s rodinou do Třeboně. Nebylo to jistě rozhodnutí jednoduché a je nutno je velmi ocenit. Pro Dr. Nečase však bylo příznačné, že když se k něčemu rozhodl, zapracoval se rychle do nové problematiky a udělal pro úspěch nového projektu vše. V Třeboni vybudoval prakticky unikátní a ojedinělou laboratoř. I když se odborná koncepce postupem času i na algologickém pracovišti všelijak odborně měnila a došlo i k řadě organizačních změn, Dr. Nečas si udržel jasnou koncepci až do konce své pracovní kariéry a zanechal v tomto směru ojedinělý a velice podstatný odkaz. Jeho práce obsahují i průkopnické metodiky a znamenají pro pochopení diversity a diversifikace kokálních zelených řas nezanedbatelný přínos. Je nutno zdůraznit, že se zapojoval velmi účinně i do ostatního života na pracovišti, do mnoha algologických aktivit, účastnil se mnoha vědeckých setkání s algologickou tematikou a byl po řadu let spolu s Dr. Lhotským hlavním spoluredaktorem mezinárodního vědeckého periodika „Algological Studies“.

Po roce 1969 však došlo na treboňských pracovištích k velkým organizačním změnám, a tyto laboratoře se rozdělily na ekologicko-taxonomickou část, která přešla pod vedení Botanického ústavu AV, zatímco čistě experimentální obory zůstaly u Mikrobiologického ústavu a začaly se rozvíjet v adaptovaném Opatovickém mlýně. Toto oddělení, které zůstalo pod vedením MBÚ, mělo zájem zejména o algologickou fyziologickou a genetickou laboratoř, což vyvolalo i přestěhování skupiny a celé problematiky Dr. Nečase do tohoto ústavu. Zde setrval Dr. Nečas až do odchodu do důchodu.

Vědeckou produkci Dr. Nečase lze zhruba rozdělit na 2 období. První, menší část jeho prací před příchodem do MBÚ byla zaměřena především na genetiku a fyziologii hospodářských plodin, zejména ječmene a brambor. Druhá část je z období po jeho příchodu do Třeboně a týká se genetické stability, variability a indukované mutability jednobuněčných řas a má zcela průkopnickou hodnotu. Jeho vybrané algologické práce jsou uloženy v knihovně treboňského pracoviště Botanického ústavu.

Dr. Nečas byl ženat, měl dvě dcery a jeho rodina mu vždy poskytovala perfektní zázemí. Žil velmi střídme a vždy jsem obdivoval jeho cílevědomost, zodpovědnost, skromnost, solidnost v osobním životě i ve vědě a až zarputilost ve snaze odkrývat tajemství problémů, které studoval. Určitě zanechal v české i světové algologii nesmazatelnou stopu a jeho odkaz je mimořádný, úctyhodný a pro nás nezapomenutelný.

Jiří Komárek